

KOMMUNIKATIV FAOLIYAT DARAJALARI VA KOMMUNIKATSIYA TURLARI MOHIYATI

Irisboyeva Yokutxon Utbosarovna

Yangi asr universiteti pedagogika kafedrası mudiri PhD

Annotatsiya. Maqolada kommunikativ faoliyat darajalari hamda kommunikatsiya turlari mazmun-mohiyati keltirilgan. muloqot turlarining mohiyati ma'lumot, g'oyalar va his-tuyg'ularni bir kishi yoki guruhdan boshqasiga etkazishdir. Muloqotning har bir turi o'ziga xos kuchli va cheklovlariga ega bo'lib, shaxslar va tashkilotlar turli maqsadlarga erishish va turli auditoriyalarga erishish uchun har xil aloqa turlaridan foydalanishlari mumkin.

Kalit so'zlar: kommunikativ faoliyat, daraja, kommunikatsiya turlari, muloqot, maqsad.

Shaxsning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishni kasbiy faoliyatni rivojlantirishga asos bo'luvchi kommunikativ mahorat orqali takomillashtirish muhim. Kommunikativ mahoratni tartibsiz ravishda rivojlanishi ko'pincha fe'l-atvorni avtoritar uslubiga, tez-tez konfliktli vaziyatlarning paydo bo'lishiga, pedagog va ta'lim olayotganlar munosabatlarida keskinliklar kelib chiqishiga, o'zlashtirish va o'qish istagining pasayishiga, ruhiy shikastlanishga va axloqiy-ma'naviy tarbiyada o'rnini qoplab bo'lmaydigan yo'qotishlarga, aksar hollarda esa o'quvchilarning asotsial (ijtimoiy loqaydlik) xatti-harakatlariga olib keladi

Kommunikativ faoliyat - bu shaxslar yoki odamlar guruhlari o'rtasida ma'lumot, g'oyalar, fikr va hissiyotlar almashinuvini o'z ichiga olgan inson faoliyatining bir turi. U nutq, yozish, tinglash, o'qish va og'zaki bo'lmagan muloqot kabi barcha aloqa shakllarini, masalan, tana tili, imo-ishoralar va yuz ifodalarini o'z ichiga oladi.

Kommunikativ faoliyatning mohiyati ma'noni etkazish va shaxslar yoki odamlar guruhlari o'rtasida munosabatlarni o'rnatishdir. Muloqot inson hayotining asosiy jihati bo'lib, u ijtimoiylashuv, ta'lim, biznes va inson faoliyatining boshqa ko'plab sohalarida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Samarali kommunikativ faoliyat fikrlarni aniq ifodalash, faol tinglash va muloqot uslublarini turli vaziyatlar va auditoriyaga moslashtirish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Yaxshi muloqot qobiliyatlari shaxsiy va professional munosabatlarni yaxshilashi, muammolarni hal qilish va qarorlar qabul qilishni osonlashtirishi va hayotning ko'p jabhalarida muvaffaqiyatga erishishi mumkin.

Kommunikativ faoliyatni uch darajaga bo'lish mumkin: shaxslararo, guruh va ommaviy.

Shaxslararo muloqot: Shaxslararo muloqot ikki kishi o'rtasidagi muloqotdir. Bu odamlar o'rtasida ma'lumot, g'oyalar, fikrlar va hissiyotlar almashinuvini o'z ichiga oladi. Bu suhbatlar, munozaralar va munozaralarni o'z ichiga olishi mumkin. Shaxslararo muloqot yuzma-yuz, telefon orqali yoki elektron pochta, matnli xabarlar yoki ijtimoiy media kabi elektron vositalar orqali amalga oshirilishi mumkin.

Guruh aloqasi: Guruh aloqasi uch yoki undan ortiq kishilar o'rtasidagi muloqotdir. Bu guruh a'zolari o'rtasida ma'lumot, g'oyalar, fikrlar va hissiyotlar almashinuvini o'z ichiga oladi. Bunga jamoaviy uchrashuvlar, aqliy hujum sessiyalari va guruh loyihalari kiradi. Guruh muloqoti shaxsan yoki video konferentsiya yoki onlayn hamkorlik vositalari kabi elektron vositalar orqali amalga oshirilishi mumkin.

Ommaviy muloqot: Ommaviy muloqot - bu katta auditoriya bilan muloqot. Bu ma'ruzachi va tinglovchilar o'rtasida ma'lumot, g'oyalar, fikrlar va hissiyotlar almashinuvini o'z ichiga oladi. Bu ommaviy nutqlar, taqdimotlar va ma'ruzalarni o'z ichiga olishi mumkin. Ommaviy muloqot shaxsan yoki vebinarlar yoki jonli efir kabi elektron vositalar orqali amalga oshirilishi mumkin.

Ushbu darajalarda foydalanish mumkin bo'lgan bir nechta aloqa turlari ham mavjud:

Og'zaki muloqot: Og'zaki muloqot - bu xabarni etkazish uchun og'zaki so'zlardan foydalanish. U ma'no va his-tuyg'ularni etkazish uchun til, ohang va ovozning o'zgarishidan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Og'zaki bo'lmagan muloqot: Og'zaki bo'lmagan aloqa - bu xabarni etkazish uchun tana tili, yuz ifodalari va boshqa og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish. U imo-ishoralar, ko'z bilan aloqa qilish, turish va yuz ifodalarini o'z ichiga oladi.

Yozma muloqot: Yozma muloqot - bu xabarni etkazish uchun yozma so'zlardan foydalanish. U elektron pochta xabarlarini, eslatmalar, hisobotlar va boshqa yozma hujjatlarni o'z ichiga oladi.

Vizual aloqa: Vizual aloqa - bu xabarni etkazish uchun tasvirlar, videolar va boshqa ko'rgazmali qurollardan foydalanish. U diagrammalar, grafiklar, diagrammalar va ma'lumotlar yoki ma'lumotlarning boshqa vizual tasvirlarini o'z ichiga oladi.

Umuman olganda, har xil turdagi aloqalarning mohiyati bir kishi yoki guruhdan boshqasiga xabar etkazishdir. Muloqotning turli darajalari va turlarini tushunib, odamlar o'z g'oyalari, fikrlari va his-tuyg'ularini o'z tinglovchilariga yaxshiroq etkazishlari mumkin.

Muloqotning bir nechta turlari mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos mohiyati va maqsadiga ega. Mana bir nechta misollar:

Og'zaki muloqot: Og'zaki muloqot xabarni etkazish uchun og'zaki so'zlardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu turdagi aloqa ko'pincha yuzma-yuz muloqotda, telefon suhbatlarida va video konferentsiyada qo'llaniladi. Og'zaki muloqotning mohiyati til va ovozdan foydalanish orqali ma'lumotni etkazish, fikr bildirish, fikr va his-tuyg'ularni almashishdir.

Og'zaki bo'lmagan muloqot: Og'zaki bo'lmagan muloqot xabarni etkazish uchun tana tili, yuz ifodalari va boshqa og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Muloqotning bunday turi ko'pincha yuzma-yuz muloqotda qo'llaniladi va u so'zlarni ishlatmasdan his-tuyg'ularni, munosabat va niyatlarni etkazishi mumkin. Noverbal muloqotning mohiyati jismoniy imo-ishoralar va ifodalar orqali ma'no va hissiyotlarni etkazishdir.

Yozma aloqa: Yozma muloqot xabarni etkazish uchun yozma so'zlardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu turdagi aloqa ko'pincha elektron pochta xabarlarida, xatlarda, eslatmalarda va hisobotlarda qo'llaniladi. Yozma muloqotning mohiyati ma'lumotlarning doimiy qaydini ta'minlash, murakkab g'oyalarni aniqlashtirish, vaqt va masofa bo'ylab muloqot qilishdir.

Vizual aloqa: Vizual aloqa xabarni etkazish uchun tasvirlar, videolar va boshqa vizual vositalardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu turdagi aloqa ko'pincha taqdimotlar, hisobotlar va reklamalarda qo'llaniladi. Vizual aloqaning mohiyati ma'lumot va g'oyalarni ranglar, shakllar va tasvirlar kabi vizual elementlar orqali etkazishdir.

Muloqot turlarining mohiyati ma'lumot, g'oyalar va his-tuyg'ularni bir kishi yoki guruhdan boshqasiga etkazishdir. Muloqotning har bir turi o'ziga xos kuchli va cheklovlarga ega bo'lib, shaxslar va tashkilotlar turli maqsadlarga erishish va turli auditoriyalarga erishish uchun har xil aloqa turlaridan foydalanishlari mumkin.

Muloqotning har xil turlari o'zaro bog'liq bo'lib, ular kommunikativ faoliyatning turli darajalarida qo'llanilishi mumkin. Turli darajadagi aloqa turlaridan qanday foydalanish mumkinligiga misol:

Shaxslararo muloqot: Bu darajada asosiy e'tibor ikki kishi o'rtasidagi muloqotga qaratiladi. Og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqot - bu darajadagi eng ko'p ishlatiladigan aloqa turlari, chunki ular eng to'g'ridan-to'g'ri va shaxsiydir. Yozma xabar, ayniqsa, hujjatlar yoki tushuntirishlar zarur bo'lgan holatlarda ham qo'llanilishi mumkin.

Guruh muloqoti: Bu darajada asosiy e'tibor uch yoki undan ortiq kishilar o'rtasidagi muloqotga qaratiladi. Og'zaki muloqot hali ham muhim, ammo yozma aloqa va vizual aloqa, ayniqsa, aniq va tartibli tarzda taqdim etilishi kerak bo'lgan murakkab g'oyalar yoki ma'lumotlar bilan ishlashda muhimroq bo'ladi. Og'zaki bo'lmagan muloqot guruh sozlamalarida ham muhimdir, chunki u guruh dinamikasini o'rnatishga yordam beradi va hamkorlikni osonlashtiradi.

Ommaviy muloqot: Bu darajada asosiy e'tibor katta auditoriya bilan muloqotga qaratilgan. Og'zaki muloqot hali ham muhim, ammo yozma muloqot va vizual aloqa, ayniqsa, ma'ruzachi murakkab ma'lumotlarni odamlarning katta guruhiga etkazishi kerak bo'lgan holatlarda yanada muhimroq bo'ladi. Og'zaki bo'lmagan muloqot, ayniqsa, ma'ruzachi ishonchlilikni o'rnatishi va tinglovchilar bilan bog'lanishi kerak bo'lgan ommaviy nutq sharoitida ham muhimdir.

Kommunikativ faoliyatning har bir darajasida qo'llaniladigan muloqot turlari auditoriya, muloqot maqsadi va uzatilayotgan xabarning xarakteri bilan belgilanadi. Samarali kommunikatorlar o'z maqsadlariga erishish va o'z auditoriyalari bilan bog'lanish uchun kommunikativ faoliyatning turli darajalarida turli xil muloqot turlaridan foydalanishlari mumkin.

Kommunikativ faoliyat keng doirada muhim ahamiyatga ega, jumladan:

Ta'lim: Muloqot ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega, chunki u o'qituvchilar va talabalar o'rtasida, talabalarning o'zlari o'rtasida ma'lumot va g'oyalar almashinuvini osonlashtiradi. Samarali muloqot qobiliyatlari o'qish va kelajakdagi akademik va kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish uchun juda muhimdir.

Biznes: Aloqa biznes olamida juda muhim, chunki u hamkasblar, mijozlar va manfaatdor tomonlar o'rtasida ma'lumot almashish, muzokaralar olib borish va hamkorlik qilish imkonini beradi. Samarali muloqot qobiliyatlari kuchli biznes aloqalarini o'rnatish va qo'llab-quvvatlash, nizolarni hal qilish va tashkiliy maqsadlarga erishish uchun zarurdir.

Ijtimoiy o'zaro ta'sirlar: Muloqot ijtimoiy o'zaro ta'sirlarning asosiy jihati hisoblanadi, chunki u odamlarga ulanish, g'oyalar va his-tuyg'ularni almashish va boshqalar bilan munosabatlarni shakllantirish imkonini beradi. Samarali muloqot qobiliyatlari sog'lom munosabatlarni o'rnatish va saqlash, nizolarni hal qilish, o'zini aniq va hurmat bilan ifodalash uchun muhimdir.

Siyosat va jamoat ishlari: Muloqot siyosat va jamoat ishlarida hal qiluvchi rol o'ynaydi, chunki u siyosiy rahbarlar va fuqarolar o'rtasida va fuqarolarning o'zlari o'rtasida axborot va g'oyalar almashish imkonini beradi. Samarali muloqot qobiliyatlari siyosiy rahbarlar o'z qarashlari va maqsadlarini ifoda etishi, boshqalarni ishonitirishi va harakatga ilhomlantirishi uchun zarurdir.

Media va o'yin-kulgi: Aloqa ommaviy axborot vositalari va ko'ngilochar industriyada muhim ahamiyatga ega, chunki u auditoriyani xabardor qiluvchi, zavqlantiradigan va ilhomlantiradigan kontentni yaratish va tarqatish imkonini beradi. Samarali muloqot qobiliyatlari aktyorlar, yozuvchilar, rejissyorlar va boshqa ommaviy axborot vositalari xodimlari uchun o'z xabarlarini etkazish va tomoshabinlar bilan bog'lanish uchun zarurdir.

Kommunikativ faoliyat inson faoliyatining deyarli barcha sohalarida muhim ahamiyatga ega, chunki u shaxslar va guruhlar o'rtasida ma'lumot, g'oyalar va hissiyotlar almashinuvini osonlashtiradi va bizga bog'lanish, o'rganish va maqsadlarimizga erishish imkonini beradi.

Kommunikativ faollik darajasini o'lchash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan bir nechta mezonlar mavjud. Mana bir nechta misollar:

Aniqlik: Bu muloqot qanchalik aniq va aniq ekanligini anglatadi. Aniq muloqotni tushunish oson va noto'g'ri talqin qilish uchun kam joy qoldiradi.

Samaralilik: Bu aloqaning o'z maqsadiga qanchalik yaxshi erishganligini anglatadi. Samarali muloqot o'z maqsadlariga erishadi va tushunish va hamkorlikni osonlashtirishga yordam beradi.

Muvofiqlik: Bu muloqotning kontekst va auditoriyaga qanchalik mos kelishini anglatadi. Vaziyatga va auditoriyaga mos keladigan muloqot ko'proq ijobiy qabul qilinadi va kerakli ta'sirga ega bo'ladi.

Faol tinglash: Bu suhbatda boshqalarni faol tinglash va ularga javob berish qobiliyatini anglatadi. Yaxshi muloqotchilar boshqalarni diqqat bilan tinglashlari, ularning nuqtai nazarini tushunishlari va o'ylab javob berishlari mumkin.

Og'zaki bo'lmagan muloqot: Bu ma'no va hissiyotlarni etkazish uchun tana tili, yuz ifodalari va boshqa og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanishni anglatadi. Samarali kommunikatorlar og'zaki bo'lmagan muloqotning muhimligini bilishadi va undan o'z xabarlarini kuchaytirish uchun foydalanadilar.

Moslashuvchanlik: Bu muloqot uslubini turli vaziyatlarga va auditoriyaga moslash qobiliyatini anglatadi. Yaxshi kommunikatorlar o'zlarining muloqot uslublarini vaziyat ehtiyojlari va tinglovchilarning xohishlariga mos ravishda moslashtira oladilar.

Umuman olganda, kommunikativ faoliyat darajasini o'lchash muloqotning samaradorligi, maqsadga muvofiqligi, aniqligi va boshqa asosiy jihatlarini baholashni o'z ichiga oladi. Samarali kommunikatorlar o'zlarining muloqot qobiliyatlarini doimiy ravishda yaxshilash va turli vaziyatlarda o'z maqsadlariga erishish uchun ushbu mezonlardan foydalanishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. ББ Маъмуров. Аксиологический подход в подготовке будущих педагогов к проектированию учебного процесса. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=SqSdKDAAAAAJ&citation_for_view=SqSdKDAAAAAJ:W7OEmFMy1HYC

2. ББ Маъмуров. МЫСЛИТЕЛИ ВОСТОКА О ГАРМОНИЧНО РАЗВИТОЙ ЛИЧНОСТИ. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=SqSdKDAAAAAJ&citation_for_view=SqSdKDAAAAAJ:Y0pCki6q_DkC

3. А Маманазаров, В Маъмуров, В Мадримов, М Маманазаров, G Ulmasova. Гуманитарные Основания Личностного Развития Студентов В Образовательном Процессе По Физической Культуре. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=SqSdKDAAAAAJ&citation_for_view=SqSdKDAAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

4. ББ Маъмуров. Основные требования к качеству высшего педагогического образования. <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-trebovaniya-k-kachestvu-vysshego-pedagogicheskogo-obrazovaniya>

5. ББ Маъмуров. Нравственно-эстетическое воспитание учащихся средствами литературных произведений. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Otr0s_2018_4_9

6. ББ Маъмуров. Нравственно-эстетическое воспитание учащихся средствами литературных произведений. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Otr0s_2018_4_9